

ERFARINGER OG METODE delrapport

Harer og meiser, humler og hav.

▶ GUDS HAGE I
NORD

MÅL: Guds hage i nord

Å gjennomføre et kreativt og nyskapende program for både trosopplæring og samarbeid med skole/ SFO og barnehager med hovedfokus på skaperverket, mennesket som kreativ og kunstnerisk medskaper, medskapning og forvalter og gi opplevelse av Gud som en stadig skapende kraft rundt alt og i alle.

Inspirasjon: *«I en åndelig oppdragelse er det ikke bare bøkens bok man trenger å lese og lytte til, men også naturens egen bok der alt fra harer, meiser og poteter til hav, fjære og fjell kan formilde lærdom til menneskene om hva det vil si å leve i en verden skapt av Gud og i en naturgitt tilhørighet til Skaperen.»*

Fra artikkel Natur og Gudstro i Nord» av teolog Roald Kristiansen.

Utdypende om mål i prosjektet

- Å få en helhetlig naturforståelse gjennom å følge livet i to naturnære hager og en øy i havgapet gjennom årstidenes ulike faser.
- Å gi barn og unge i alderen 6- 16 år en dyp innsikt i hva det vil si å være en del av, og å virke som en god forvalter i skaperverket.
- Å formidle gjennom handlinger og dialog hvordan vi som mennesker er en del av naturen og er avhengige av at mangfoldet lever videre både lokalt og globalt.
- Å la sanselige kunstneriske prosesser virke kontaktskapende med naturen.
Å formidle håp for jordens barn gjennom praktisk kunnskap om hvordan vi kan ta vare på naturen.
- Å skape nye trosopplærings-arenaer, hvor natur og menneske kan møtes likeverdig.
- Å hente inspirasjon og næring fra den tradisjonelle Nord Norske og Sør-samiske folkelige kristne troen hvor mennesker hadde et nært forhold til skaperverket.
- Å utvikle plan for en vandrings vei som knytter sammen kirken, hagene og kirkegården for bruk innen trosopplæring, skole kirke samarbeid samt en fri vandring for alle.

Generelt om læringsmetoder i prosjektet

- **Kreative/ kunstneriske verksteder.**
- Kunstneriske verksted har vært en av de viktigste metodene så langt i prosjektet. Her står det sanselige, undersøkende arbeidet sterkt. Barn får kontakt med naturen og egen kreativitet gjennom å lage og å skape av naturmaterialer. Noen av prosjektene har handlet om å finne ut hva slags fargestoffer og form elementer som bor i naturen, i blader, greiner i jord. Hva vi kan lage av dette. Det å bruke naturens materialer på denne måten gir etter vår mening, en nær kontakt med natur... Som igjen kan føre til at barn ser på naturen som noe verdifullt. Som f.eks. at blader har farge i seg selv som kan brukes før de blir til jord. Det kreative arbeidet har også handlet om å legge til rette for skapninger i naturen. Som i bie hagen i Velfjord der det er laget humlebo og plantet bie vennlige planter for å tiltrekke seg disse skapningene. I ærfugl riket er denne metoden innarbeida gjennom en 1000 årig tradisjon. Barn som er med å bygge hus for ærfugler tar del i en forvaltertanke med sterke kreative innslag i materialbruk, form og funksjon. Her tydeliggjøres og det nære samarbeidet mellom menneske og fugler, en slags kontrakt der både menneske og fuglene (ikke bare ærfugler) har gjensidig utbytte av å virke sammen i naturen. Verkstedene i fugleværet fortsetter dette året. Nå med grupper både fra Brønnøy og Vega menigheter.
- **Agronomens kunnskap og erfaring med å dyrke og pleie i naturen.**
- I dette arbeidet lærer barn konkret gjennom å delta i arbeidet som vi voksne gjør i hagene. Vi fyller jord og gjødsel i kasser, vi setter potet og sår gulrotfrø direkte i åkeren. Vi sår og vanner og stiller med kassene videre for at plantene skal vokse opp. Seinere på sommeren og høsten høster vi fra hagen og finner ut hva vi kan lage av bær, rabarbra, epler og andre planter som vi har dyrka fram. Dette året ble det mye spising av rabarbra med sukker og barna var med på å ta opp potet og gulrøtter i i Evens Hage, samt å følge med livet i bie hagen. (Denne delen av prosjektet startet naturlig nok før tildeling fra Kirkerådet... Tar derfor også de erfaringene med i denne rapporten.)

- **Leik i naturen.**

- Evens Hage og Bie hagen i Velfjord har blitt viktige leike arenaer for barn. Her kan SFO barn og speidere og andre klatre i trær, utforske hagens mange vekst rom, og leike med alle de tingene man kan finne i en hage. Å være i natur i fri leik er viktig. Barn får tilhørighet og fortrolighet med natur gjennom leik! Derfor har vi i dette prosjektet gitt gode økter med fri leik.

- **En åndelig dialog.**

- Vi har i denne fasen av prosjektet prioritert å jobbe inn i det sanselige jordnære og kreative rommet sammen med ungene. Men midt i dette arbeidet får vi innimellom kontakt med barns undring, og viktige spørsmål som gir åpninger inn mot en åndelig dimensjon. Samtidig tenker vi at det åndelige henger tett på det materielle og at naturen nettopp er et sted hvor livet manifesterer seg så tydelig at vi ikke kan unngå de store spørsmål. Som: Hvor kommer livet fra? Hvordan kan alt dette som lever utvikle seg? Hvilken verdi har skaperverket/ naturen? Hva er det som gjør at alt vokser og gror? Hva er vi som mennesker i alt dette? Hva er vår rolle i naturen? I arbeidet sammen med barna har vi vært innom mange av disse store spørsmålene. Og for oss er det aller viktigste at barn undrer seg og starter denne store sansningen og tenkningen og inn mot livets under. I lavvoen i Evens Hage, der vi sitter rett på bakken, rundt Arran/ bålet.. har mange av disse spørsmålene blitt luftet. Og den fineste refleksjonen ble gitt fra en gutt alder 7 år. Når lyset kommer og blir sterkere dag for dag da begynner aller frøene i jorda som vi sitter på å røre på seg, så om en stund så tyter det gress ut av bakken og da er det regn og jord og lys som skal til. Og inni der er selve livskraften. Jeg spurte så om dette kan kalles Gud? Ja det kan kalles Gud svarte gutten. Det som er inni alt. Dermed ligger denne guttens svar tett på det vi kan kalle panenteisme. Altså en gudskraft som gjennomstrømmer alt liv. Dialogen var i sammenheng med at vi snakket om den samiske forståelsen av Gud / Juppmele som jo gir en panenteistisk forståelse av Gud. Vi er selvfølgelig svært glad og takknemlig for denne type åndelig refleksjon og ønsker å utvikle dette videre og med et mere direkte fokus. Vi vil utforske hvilke flere situasjoner som gir denne type dialog. I denne sammenheng jobber vi innenfor et læringssystem som ikke søker etter å belære i form av ferdige teser. Vi undersøker sammen med barna hva tro, og åndelighet kan inneholde. Utgangspunktet her er kontakten med skaperverket/ naturen og de settinger for dialog/ kontakt som vi klarer å skape for å åpne opp denne dialogen.
- Vi vil og jobbe med å ta ned tempo i hva som skal gjøres/ skje i verkstedene for på den måten å forske i hva ro/ kontemplasjon/ rom for ettertanke kan gi av undring inn i det åndelige rommet. Dette er et eget område i prosjektet som kalles stille rom/ Tro/tvil og undring som vi ikke har utforska enda i nevneverdig grad ... da vi har som Marta i vært travelt opptatt med å stelle i stand ☺ *Lukasevangeliet kapittel 10, vers 38- 42.*
- Vårens verksteder i ærfugl riket vil bli en gylden anledning til å prøve ut Marias stille vei. Dette er jo og selvfølgelig en utfordring med tanke på at barn i dag er urolige og kan ha store utfordringer med stillhet/ hvile/ rom for dialog som skulle være noe annet et å få vite hva de skal gjøre. Men fuglan veit rå!

Julevandring

- I prosjektet skulle vi også starte arbeidet med å utvikle en vandring som skulle kunne brukes inn i trosopplæring i samarbeid skole kirke og også være for et allment publikum. I stedet for å lage en plan om en vandring tok vi fatt og laget en vandring knytta opp mot Jul. Barn fra SFOR, Speidere og søndagsskole ble involvert til å være med å utvikle en julekrybbe og deker av stab i Brønnøy menighet deltok med full innsats for å få laget symboler/ installasjoner for de ulike hendelsene i juleevangeliet. Se bilder lenger ut i rapporten. Vandringsen ble åpnet 1. juledag og etter spor i snøen å bedømme ble den godt besøkt. Den ble et viktig bidrag for å formidle julens budskap i en jul preget av en pandemi. Vi i staben i Brønnøy Menighet veit nå at vi fint kan samarbeide om å lage flere vandringer.
- **Sør- Samisk prosjekt / samisk åndelighet.**
- Inn i hovedprosjektet Guds Hage i Nord har vi gjennomført et prosjekt med utgangspunkt i Velfjordbomma. En sørsamisk runeemme som finnes i Velfjord museum. Vi var og så heldige å finne en samisk oversatt bibel i samlingen. Disse to «skriftene» dannet så grunnlag for en kreativ utforskning av både runeemme og bibel. Bomma som tidsvindu og dokumentasjon av livsverden og bibelen som en videreføring av den åndelige tradisjonen, men og som en bok som har blitt brukt til å fortrenge de gamle religiøse brukssymbolene. Runeemma i Velfjord museum er funnet i fjellene som barna ser i sitt lokalmiljø. Denne bomma er funnet under en stein i Henriksdalen på 1970- tallet etter beskrivelse fra Marie Vesterfjell sør- samisk kvinne og reingjeter med bosted i Velfjord, som viste hvor hennes oldefars runeemme lå skjult. Denne var skjult under steinen både for å kunne brukes i naturen under reinflytting, men og for å gjemmes for de geistlige som kom for å ta/ konfiskere runeemmene.
- Vi forteller historien om Velfjordbomma som de får se live og viser også bilder av Bindalsbomma som har et rikt repertoar av bilder på skinnet som viser den livsverden samene i Bindalen, litt lenger sør på Helgeland levde i på begynnelsen av 1900 – tallet. Så tegner barna sin livsverden på nye bommer og lærer litt om hvordan bomma ble brukt før både som rituell veileder i hverdagen og som musikk instrument. Som avslutning på prosjektet spiller ungene på sine trommer sammen med perkusjonist Roy Bjørnlie og vi Vibeke lærer bort flere dyrejoiker. Den samiske bibelen er til stede under konserten og vi snakker om likheter og forskjeller mellom tradisjonell samisk gudstro og den kristne Gudstroen. Prosjektet ble gjennomført i et samarbeid mellom Velfjord museum, Klokkargården barnehage og prosjektet «Guds Hage i Nord» ved Brønnøy Kirkelige fellestråd.
- Metoden i dette prosjektet er i hovedsak preget av en kreativ verksted tilnærming der barn utforsker lokal kulturtradisjon og samisk- kristen åndelighet. Prosjektet ble i sin helhet presentert i det Sør-samisk menighets blad av prest Einar Bondevik og undertegnede Vibeke Steinholm.
-

- Tema å reflektere over i det videre arbeidet
  - Hva er en forvalter?
  - Hvordan virker Gud i naturen?
  - Kan vi oppleve Gud i naturen?
  - Kan jordens lidelser frelses?
  - Hva kan kirken bidra med i en økologisk krise?
  - Kan barn (og andre) oppnå en umiddelbar kontakt med Gud i naturen? Hvordan er det i tilfelle dette framstår?
  - Hvilke type læringsmetoder/ ideologier ønsker vi å bruke videre i dette prosjektet?

Dokumentasjon av arbeidet

- Evens Hage
- Bie hagen i Velfjord
- Ærfugl øya i Vega.
- (De ulike verkstedstypene flettes inn i habitat dokumentasjon)

Dyrke, bygge og bo

VÅR I Evens Hage

- Metode: Være med i det praktiske arbeidet sammen med voksne. Lære ved å gjøre og se. Vi starter opp Evens Hage. Ordner såkasser, fyller jord, legge inn gjødsel, så frø, hilse på og mate høner.
- Mål: Lære om hvordan frø blir til planter med lys, vann ... fotosyntesen. Hvordan kan vi ta vare på vekster og annet liv i hagen. Hva trenger pålantene av stell for videre vekst?

Sommer i hagen

- Sommer aktiviteter i hagen varte fram til ca 24 juni. Det var fortsatt SFO som brukte hagen, både i verksteder sammen med Hanne og Vibeke og ved å besøke hagen på egenhånd for å vanne vekstene i hagen og besøke hønene. Hagen ble også et kjærkoment sted for utforskning og lek. Lek er og en metode for å knytte band til og kjenne seg heime i nature!

Deltagelse

- De som deltok ved oppstart og vår og sommer I Evens Hage var SFO ved Brønnøy barne og ungdomsskole Dette ble et kjærkomment tilbud for barna, da mange andre tilbud var nedstengt pga Corona.

Biehagen i Velfjord- dyrke bygge og bo

- I Velfjord, like ved gravplassen I Hommelstø finnes det en liten skogshage som er laget spesielt for humler og bier og barn. Humlene og biene kan finne bo I kvisthauger og malte blomsterpotter. De kan finne nectar I store blomster som Hanne har planta inne I skogen. Barn fra Klokkargården barnehage er med og følger med bie og humle livet, der ser hva som skjer og de lager fine humlehotell, plukker kongler og blomster og sitter på stubber der I skogen og lytter til at bade trærne humla suser hva mere kan man si om Hanne sin metode 😊
- Om vinteren sover denne hagen og om våren våkner den igjen. Sånn går livet år etter år.

Bygge og bo I Ærfuglens rike .

- Det er langt til havs vest for Vega midt inne I en Verdensarv. Der bygger vi hus og reir for ærfugler og lærer om hvordan vi mennesker kan samarbeide med og tar vare på sjøfuglene slik at det blir flere av dem midt I en verden hvor arter dør. Metoden er rundt 1000 år gammel. Den handler om å lære barn praktisk medansvar for skaperverk ved at de tar del i røkter- arbeidet og lærer å lytte til naturen. Se hvordan fuglene oppfører seg, snakke med fuglene som ligger på reir og vente på at små fuglebarn skal hakke seg ut av skallet og ta fatt på selveste livet.
- Vibeke arbeider som fuglevokter 2 mndr hver vår på Brattøy I Hysvær I Vega og tar imot ulike grupper av barn som kommer for å ta del I arbeidet med ærfuglene. I 2020 var søndagsskolegruppa I Brønnøy menighet med I fugleværet.

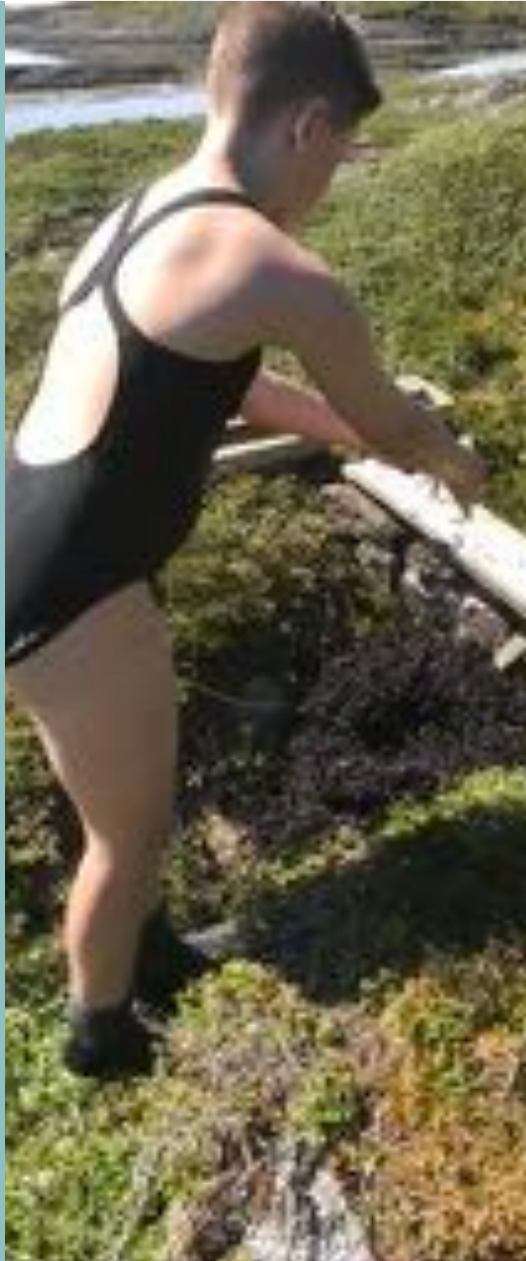

I ærfuglenes rike

Stille rom

- Det handler om hvile, om bønn og om å lese bibel eller andre tekster i naturen , I hagen. Det er ikke enkelt å ta barn Inn I stille rom for livet er så fullt av liv og leik og lyd og uroen sitter I kroppene etter lange dager på skolestoler og etter mye tid foran skjermer. Men vi prøver. Å lage steder for tilbaketrekning, lage fokuspunkt for bønn og sirkel for å sitte sammen slik at vi ser hverandre.
- Det som har fungert best I dette så langt er bønneverksted med søndagsskola og den muligheten som finnes for spontan tilbaketrekning I en hage med mange skjulesteder. Vi jobber videre med stille rom og skal knytte inn forskjellige øvelser som pust, ligge på bakken, kjenne gresset gro, se på skyer, lukke øyne og kjenne kontakt med kroppen og nature som er rundt oss. Ærfugløya er et utmerket sted for å være I stille rom... dette kan f.eks skje gjennom stille vandringer og ved å sitte med fuglene. Fuglenes ro er smittsom!

Kunnskap og kjennskap

Læring og kunnskap i prosjektet «Guds hage i nord» er knyttet til erfaring og praksis. Vi lærer hvordan ærfugl hus bygges. Vi lærer hva ærfuglene trenger for å legge seg til å ruge. Vi lærer hva som kan spises rett fra naturen... Fra havet, fra fjæra og fra marka. Vi lærer hvordan vi bygger opp en hage, hvordan vi planter, steller og høster. Ved å følge hagen gjennom alle årstider lærer vi hvordan naturen endrer seg og hvordan vi kan ta vare på livet gjennom de forskjellige årstidene. Ved å vende tilbake til de samme stedene i naturen gjennom årstidene og følge livet i hagen, i skogen og på øya kan vi bli gla naturen og få et hjem i Guds mangfoldige skaperverk. Kanskje kan dette så spirer hos barn slik at de blir voksne som forvalter skaperverket på en kjærlighetsfull og respektfull måte.

Et dyrebart materiale rett fra naturen

- Dunrensking er et nitidig arbeide. Og små finger er ypperlig for rensking.
- Hvorfor er duna så verdifull?

Livet i straum og fjære

- Sukkertare er nydelig og god mat!!

Planter og hage

- I Evens Hage fikk både planter og barn god kontakt med jord, vann og sol.

Skapt for å skape... Det estetiske området

- Estetikk i vid forstand reflekterer over vår sanselige måte å være i verden på og knytter oss dermed til verden ikke bare som tenkende vesener men og som sansende vesener. gjennom denne sansningen tar vi inn en sammensatt kunnskap om verden som vi trenger i et skapende arbeide. Kombinasjonen mellom et tydelig fokus på skaperverk/ natur og det å være skapende er for oss naturlig. De kreative/ estetiske metodene gir en sanselig inngang og en fortrolighet med den materielle verden som jo skaperverket er. Ved å skape i naturen og med materialer fra naturen kan vi og tydelig se hva naturen kan gi oss av opplevelser i farger, materialitet, steder, lys, mørke. Vi kan og kjenne og utforske at vi og naturen ikke er vesensforskjellig ... At vi er endel av alt det skapte. Ved å tegne, male ta bilder, forme og skrive kan vi og koble på både observasjon og følelser og utforske både oss sjøl som skapende og hvordan skaperverket er/ henger sammen. Metodene i det skapende arbeider konkrete. Vi utforsker hvordan vi kan trekke farge ut av blader, hvordan vi kan komponere et møster på et ark med bladene, vi leiker med leire og former fugler som er våre skapninger. Fuglene kan bo i trærne i hagen. Vi bruker ull som materiale og lager former og figurer knytta til jul eller påske. Vi jobber også konseptuelt med utgangspunkt i forskjellige temaer hvor symboler, materialer og fortellinger får spille sammen. Dette gjelder spesielt i utforskningen av julefortellinger, påske, og ikke minst inn mot tema i den sørsamiske tradisjonen ved utforskning av lavvo, ildsted, sola som symbol, og runeomma som livsdokument. Innenfor det skapende området lager vi også mat. Vi lager usyra brød (flatbrød) Globjonn/ gahkku og hjertespikeklaser til jul. Mye av det som lages i skapende verksteder tas inn inn i kirkerommet

Utstilling med trykk fra naturen I Brønnøy kirke under høsttakkefest/ messe 2020

Estetisk kreativt arbeide mot Jul. Fuglemat for hagen og extended Julekrybbe

Julevandring fra kirka til Evens Hage jul 2020

Prosjekt : Runebomma og
sola i Velfjord fram mot
samefolkets dag 2021

Høstprosjekt i Velfjord 2019

Monotypi på gellyprint plater med høst blader. 5-6 klasse ved Hillstad skole deltar. Tema er hva skjer i naturen om høsten. Utstilling i Nøstvik kirke med trykk. Ble brukt inn under Høstakkefest hvor prest laget en preken basert på skapelsesberetningen i 1. mosebok

Utstilling i Nøstvik kirke med formidling og Gudstjeneste

Skyggeregnskap Guds Hage i Nord

Hva	Sum		Vedlegg
Hammere Aka havnesenter	400,-	Betalt fellesråd av prosjektmidler	
Bruktsalg div	100		2
Delfiafett og annet Bunnpris	300,-		3
Honorar prosjektledelse Vibeke	20 000	Betalt fellesråd av prosjektmidler	4
Akrylmaling Norlie	500	Konto fellesråd	5
Trommer	3000	Betalt fellesråd av prosjektmidler	6
Trommer	2235	Kvittering vedlegg	7
Kunstmateriell	1592	Kvittering vedl	8
Gartneriet jord, frø div	3700	Betalt fellesråd av prosjektmidler	
Fellskjøpet bocashi, bålstativ/ redskap	9200	Betalt fellesråd av prosjektmidler	
Bunnpris	960	Betalt fellesråd av prosjektmidler	
Fellskjøpet / bålpanne	1351	Betalt fellesråd av prosjektmidler	
SUM brukt pr 17.03.21	43 338		
Kommende kjente utgifter:			
Honorar utvikling fuglemesse Martin Kvaløe + reiseutgifter	25 000		
Web utvikling/ formidling	20 000		
Seminar høsten 2021	30 000		
Material + div hagene ?	20 000		